

Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów
Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego
Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne
Zeszyt 4 (2025)
DOI <https://doi.org/10.24136/sepia.2025.018>

Małgorzata Szczęk¹

ROZWÓJ RYNKÓW UBEZPIECZENIOWYCH W KRAJACH EUROPY PÓŁNOCNEJ I POŁUDNIOWEJ

Streszczenie

Celem artykułu jest przeanalizowanie oraz porównanie poziomu rozwoju rynków ubezpieczeniowych w krajach Europy Północnej i Południowej, ze szczególnym uwzględnieniem czynników ekonomicznych, społecznych i instytucjonalnych wpływających na te różnice, a także wskazanie kluczowych barier oraz potencjału rozwojowego w obu regionach. Analizą objęto Szwecję, Finlandię i Norwegię oraz Włochy, Maltę i Grecję. W badaniu wykorzystano wskaźniki rozwoju rynku ubezpieczeniowego. Wyniki analizy wskazują na istotne różnice pomiędzy badanymi regionami, potwierdzając wyższy poziom rozwoju rynków ubezpieczeniowych w krajach Europy Północnej.

Słowa kluczowe: rynek ubezpieczeniowy; penetracja ubezpieczeniowa; gęstość ubezpieczeniowa; Europa Północna; Europa Południowa; sektor finansowy.

Wstęp

Współczesny rynek ubezpieczeniowy stanowi istotny filar gospodarki, odgrywając kluczową rolę w zarządzaniu ryzykiem, ochronie majątku oraz zapewnianiu stabilności finansowej obywatelom i przedsiębiorstwom. Europa, mimo wspólnego rynku i zbliżonych norm prawnych, charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem w zakresie rozwoju sektora ubezpieczeń. W niniejszym artykule porównano rynki ubezpieczeniowe w wybranych krajach Europy Północnej – znanych z wysokiego poziomu rozwoju ubezpieczeń społecznych i prywatnych – i państwach Europy Południowej, gdzie rynek ubezpieczeniowy rozwija się w odmiennym tempie i pod wpływem innych czynników kulturowych, ekonomicznych oraz społecznych.

¹ Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego, Wydział Ekonomii i Finansów, Finanse i Rachunkowość, II stopień.

Kontrast pomiędzy tymi częściami Europy rzadko jest przedmiotem analiz empirycznych, dlatego warto zbadać powyższe zagadnienie. Do analizy wybrano kraje położone na krańcach Europy – Szwecję, Finlandię i Norwegię na północy oraz Włochy, Maltę i Grecję na południu.

Głównym problemem badawczym podejmowanym w artykule jest określenie, jakie są różnice w rozwoju rynków ubezpieczeniowych w krajach Europy Północnej i Południowej oraz jakie czynniki determinują te rozbieżności. Artykuł opiera się na hipotezie, że rynki ubezpieczeniowe w krajach Europy Północnej charakteryzują się wyższym stopniem rozwoju, większym poziomem penetracji ubezpieczeń oraz silniejszą regulacją instytucjonalną w porównaniu do rynków Europy Południowej, co wynika głównie z różnic w poziomie rozwoju gospodarczego, stabilności systemów finansowych oraz świadomości ubezpieczeniowej społeczeństw.

Artykuł składa się z części teoretycznej, w której przedstawiono istotę rynku ubezpieczeniowego oraz podstawowe wskaźniki jego rozwoju, części analitycznej obejmującej porównanie rynków ubezpieczeniowych wybranych krajów Europy Północnej i Południowej na podstawie danych empirycznych, a także części końcowej zawierającej identyfikację czynników różnicujących rozwój rynków oraz wnioski z przeprowadzonej analizy.

1. Charakterystyka rynków ubezpieczeniowych

Rynek ubezpieczeniowy odgrywa istotną rolę w gospodarce, zapewniając ochronę przed różnego rodzaju ryzykiem oraz wspierając stabilność finansową społeczeństw. Dla zrozumienia jego znaczenia i funkcjonowania konieczne jest poznanie definicji, podstawowych funkcji oraz kluczowych wskaźników jego rozwoju. W rozdziale omówione zostaną również główne typy ubezpieczeń.

1.1. Definicja i funkcje rynku ubezpieczeniowego

Poprzez rynek ubezpieczeniowy rozumiana jest przestrzeń, w której działają firmy ubezpieczeniowe oraz ich klienci, zawierający umowy ubezpieczenia w celu zarządzania ryzykiem. Jest to część rynku finansowego, w ramach której ubezpieczyciele oferują ochronę przed nieprzewidywanymi zdarzeniami w zamian za składki ubezpieczeniowe².

W ramach swojego działania rynek ubezpieczeniowy pełni trzy podstawowe funkcje: ochronną, prewencyjną oraz finansową. Funkcja ochronna ma największe znaczenie – polega na zabezpieczeniu finansowym (poprzez wypłatę świadczeń) osób fizycznych i prawnych przed negatywnymi skutkami zdarzeń losowych, takich jak wypadki, choroby, szkody w mieniu czy utrata życia. Funkcja prewencyjna polega na podejmowaniu działań mających na celu uniknięcie lub zminimalizowanie ryzyka. Ubezpieczyciele często oferują niższe składki lub inne korzyści dla osób i podmiotów, które podejmują działania prewencyjne, np. instalują systemy alarmowe, regularnie przeprowadzają przeglądy techniczne pojazdów, czy dbają

² W. Ronka-Chmielowiec, *Ubezpieczenia*, Wydawnictwo C.H. Beck, 2016, s. 75.

o zdrowie. Rolą funkcji finansowej jest gromadzenie i przekazywanie środków finansowych w celu pokrycia strat wynikających z ubezpieczonych zdarzeń. Rynek ubezpieczeniowy tworzy ze składek od ubezpieczonych fundusze, które są wykorzystywane do wypłaty odszkodowań i świadczeń. To umożliwia redystrybuowanie ryzyka i kosztów związanych ze zdarzeniami losowymi, co pozytywnie wpływa na stabilność finansową osób i podmiotów.

1.2. Wskaźniki rozwoju rynku ubezpieczeniowego

Rozwój rynku ubezpieczeniowego znajduje odzwierciedlenie przede wszystkim w poszerzaniu oferty produktowej, większej dostępności ubezpieczeń dla klientów indywidualnych i instytucjonalnych, a także w systematycznym wzroście wartości składek gromadzonych przez zakłady ubezpieczeń. Świadczy to o rosnącym znaczeniu tego sektora w gospodarce oraz o wzmacniającej się świadomości ubezpieczeniowej społeczeństwa³.

W celu zmierzenia stopnia rozwoju rynku ubezpieczeniowego w danym państwie, stosuje się trzy podstawowe wskaźniki⁴. Pierwszym z nich jest wartość składek przypisanych brutto z ubezpieczeń bezpośrednich wraz z analizą ich dynamiki, co pozwala ocenić tempo wzrostu sektora. Drugim wskaźnikiem jest gęstość ubezpieczeniowa, czyli wartość składek przypadająca na jednego mieszkańca, wskazująca na indywidualne zaangażowanie społeczeństwa w korzystanie z ubezpieczeń. Trzecią miarą jest wskaźnik penetracji ubezpieczeniowej, wyrażający stosunek składek do produktu krajowego brutto, który obrazuje udział sektora ubezpieczeniowego w gospodarce narodowej. Wymienione wskaźniki zostaną wykorzystane w późniejszej analizie rynków ubezpieczeniowych w wybranych krajach.

1.3. Główne typy ubezpieczeń

Ubezpieczenia klasyfikowane są m. in. ze względu na ich rodzaj. Jest to główny podział, według którego wyróżniamy: ubezpieczenia gospodarcze, ubezpieczenia zdrowotne i ubezpieczenia społeczne.

Ubezpieczenia gospodarcze dotyczą utraty mienia, zdrowia lub życia. Dzielą się na ubezpieczenia majątkowe oraz ubezpieczenia osobowe. W pierwszej z tych grup ubezpieczeń wyróżnia się ubezpieczenia rzeczowe (np. CASCO pojazdów, ubezpieczenie środków w transporcie, ubezpieczenie szkód rzeczowych spowodowanych

³ Szerzej na temat czynników rozwoju rynku ubezpieczeniowego zob. M. Lament, S. Bukowski, *Wybrane determinanty rozwoju rynków ubezpieczeniowych krajów Unii Europejskiej w latach 1999-2019*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, 2022, 4, s. 61-74, S. Bukowski, M. Lament, *Impact of foreign capital on the insurance market development in the Visegrad Group countries*, „Journal of Management and Financial Sciences”, 2019, 38, s. 33-45.

⁴ T.H. Bednarczyk, *Ekonomiczne i instytucjonalne czynniki rozwoju ubezpieczeń*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, 2011, nr 4, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, s. 86, 87.

żywiolami) oraz ubezpieczenia majątkowe w ścisłym znaczeniu (ubezpieczenia ochrony prawnej). Ubezpieczenia osobowe dzielą się na życiowe, wypadkowe (tzw. następstw nieszczęśliwych wypadków) i chorobowe.

Kolejnym rodzajem to ubezpieczenie zdrowotne, dotyczące ryzyka utraty zdrowia lub życia. Jest ono oferowane przez NFZ, a jego posiadanie jest obowiązkowe. Oznacza to, że bezwzględnie podlegają mu pracownicy, osoby prowadzące działalność gospodarczą, osoby na umowach cywilnoprawnych, studenci i doktoranci, emeryci i renciści oraz osoby bezrobotne zarejestrowane w urzędzie pracy. Osoby nienależące do żadnej z wymienionych grup mogą być zgłoszone jako członkowie rodziny osoby ubezpieczonej⁵.

Ubezpieczenie społeczne jest systemem świadczeń zapewniających pracownikom i ich rodzinom pomoc z publicznych funduszy składkowych w razie choroby, niezdolności do pracy, starości lub śmierci⁶. Przedmiotem tego ubezpieczenia objęty jest niezawiniony brak dochodu, powstały na skutek zdarzeń losowych, takich jak choroba, niezdolność do pracy, starość czy śmierć, lub też sytuacji rodzinnych, które nie mają charakteru losowego (np. urodzenie dziecka, opieka nad dzieckiem). Do ubezpieczeń społecznych zaliczane są: ubezpieczenia rentowe (mające charakter obowiązkowy), ubezpieczenia chorobowe (obowiązkowe i dobrowolne), ubezpieczenia emerytalne (obowiązkowe i dobrowolne) oraz ubezpieczenia wypadkowe (obowiązkowe)⁷.

2. Europa Północna – profil rynku ubezpieczeniowego w wybranych krajach

Kraje Europy Północnej, takie jak Szwecja, Finlandia i Norwegia, należą do najbardziej rozwiniętych gospodarek nie tylko w Europie, ale i na świecie. Wysoki poziom dochodu narodowego, silne instytucje publiczne oraz powszechne zaufanie społeczne tworzą sprzyjające warunki dla dynamicznego rozwoju sektora ubezpieczeniowego. Charakterystyczne dla tych państw są również nowoczesne rozwiązania technologiczne, zaawansowana digitalizacja usług finansowych oraz rozbudowany system regulacji, które wspierają bezpieczeństwo i efektywność rynku.

Szwecja, Finlandia i Norwegia to jedne z najbardziej rozwiniętych krajów w Europie. Ubezpieczenia są tam powszechnie obecne w życiu społecznym, a ich funkcjonowanie ściśle powiązane jest z szerokimi systemami zabezpieczenia społecznego i silną obecnością państwa w sektorze usług publicznych. Rynek ubezpieczeń w Szwecji jest jednym z największych w krajach nordyckich. Znaczącą rolę odgrywają tam ubezpieczenia na życie, przewyższając średnią dla krajów europejskich⁸.

⁵ R. Garbiec, *Ubezpieczenia w teorii i praktyce*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2022, s. 10-12.

⁶ *Encyklopedia popularna PWN*, Warszawa 1982, s. 815.

⁷ R. Garbiec, *Ubezpieczenia w teorii...*, op. cit., s. 15-16.

⁸ SAMPO GROUP, *The Swedish P&C insurance market*, „P&C insurance markets by country”, 2025.

Ponadto, Szwecja jest największym rynkiem ubezpieczeń majątkowych i osobowych w krajach Europy Północnej. Posiada zarówno państwowy system ubezpieczeń społecznych, jak i prywatne firmy ubezpieczeniowe. Od 2011 roku w Szwecji obowiązuje system zabezpieczenia społecznego oparty na dwóch filarach: ubezpieczeniu rezydencyjnym, które przysługuje wszystkim osobom zamieszkującym na stałe w kraju i zapewnia gwarantowane świadczenia, oraz ubezpieczeniu uzależnionym od wysokości wynagrodzenia, które kompensuje utratę dochodów. System ten obejmuje zarówno mieszkańców Szwecji, jak i osoby pracujące na jej terytorium, niezależnie od obywatelstwa – posiadanie szwedzkiego paszportu nie jest wymagane, by podlegać ubezpieczeniu. Nadzór nad szwedzkim systemem zabezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia na wypadek bezrobocia, sprawuje Ministerstwo Zdrowia i Spraw Społecznych. Za jego realizację odpowiada przede wszystkim Szwedzka Agencja Ubezpieczeń Społecznych, która administruje większością świadczeń, poza emeryturami i rentami rodzinnymi. Te ostatnie są zarządzane przez Szwedzką Agencję ds. Emerytur. Zakres podstawowego ubezpieczenia obejmuje: ubezpieczenie chorobowe, rodzicielskie, emerytalne, renty rodzinne, odszkodowanie chorobowe, odszkodowanie z tytułu ograniczenia aktywności oraz z tytułu wypadku przy pracy i/lub chorób zawodowych⁹.

Finlandzki rynek ubezpieczeniowy charakteryzuje się wysokim stopniem regulacji i szeroką ofertą, obejmującą zarówno ubezpieczenia społeczne, jak i prywatne. Finlandia posiada rozbudowany system ubezpieczeń społecznych, do których należą m.in. ubezpieczenia emerytalne, wypadkowe i zdrowotne. Istnieje tam również szeroki wybór prywatnych firm ubezpieczeniowych, oferujących różnorodne produkty i pakiety. System zabezpieczenia społecznego w Finlandii funkcjonuje w ramach nordyckiego modelu opieki, który gwarantuje każdemu mieszkańcowi kraju prawo do podstawowych świadczeń zapewniających minimalny dochód. Główne obszary objęte tym systemem to ochrona przed skutkami starzenia się, utraty zdolności do pracy, śmierci żywiciela rodziny, choroby, bezrobocia oraz z tytułu macierzyństwa i opieki nad dziećmi. System ten obejmuje wszystkich mieszkańców Finlandii i zapewnia im dostęp do emerytur podstawowych, świadczeń chorobowych, macierzyńskich oraz zasiłków rodzinnych. Osoby zatrudnione dodatkowo korzystają z przywilejów wynikających z zatrudnienia, takich jak emerytury pracownicze czy świadczenia z tytułu wypadków przy pracy. Ponadto, każdy mieszkaniec danej gminy ma zagwarantowany dostęp do publicznej opieki zdrowotnej i usług pomocy społecznej. Za organizację i nadzór nad fińskim systemem zabezpieczenia społecznego odpowiada Ministerstwo Spraw Społecznych i Zdrowia¹⁰.

Rynek ubezpieczeń w Norwegii również cechuje się wysokim stopniem rozwoju i obejmuje zarówno sektor publiczny, jak i sektor prywatny. W kraju funkcjonuje powszechny system opieki zdrowotnej oraz państwowy system zabezpieczenia społecznego, który gwarantuje świadczenia w przypadku choroby, wypadków czy

⁹ K. Szyszko-Głowacka, *Jak ubezpieczają się w Unii – Szwecja*, ZUS, 2016, s. 1.

¹⁰ *Ibidem*.

emerytury. W kraju działa wiele prywatnych towarzystw ubezpieczeniowych, oferujących różnorodne produkty, w tym ubezpieczenia komunikacyjne, majątkowe, na życie oraz pakiety skierowane do przedsiębiorstw i ich pracowników. Wypłacaniem świadczeń społecznych, z wyjątkiem opieki zdrowotnej, zarządza Publiczny Urząd Pracy i Zabezpieczenia Społecznego, który podlega Dyrekcji Pracy i Zabezpieczenia Społecznego. Urząd ten zajmuje się również wypłacaniem świadczeń na rzecz dzieci. System ubezpieczeń społecznych w Norwegii jest finansowany zarówno ze składek ubezpieczeniowych, które odprowadzają pracodawcy oraz osoby ubezpieczone, jak i z wpływów podatkowych. W przypadku pracowników najemnych i osób prowadzących działalność gospodarczą, wysokość składek ustalana jest w oparciu o ich dochód brutto. System pomocy społecznej w pełni pokrywany jest ze środków pochodzących z podatków¹¹.

3. Europa Południowa – profil rynku ubezpieczeniowego w wybranych krajach

Kraje Europy Południowej wybrane do analizy pod kątem rozwoju rynków ubezpieczeniowych, to Włochy, Malta i Grecja. Różnią się one od rynków Europy Północnej pod względem struktury, poziomu rozwoju oraz funkcjonowania. Pomimo członkostwa w Unii Europejskiej oraz wdrażania wspólnych regulacji nadzorczych, region ten nadal zmagają się z pewnymi wyzwaniami ograniczającymi pełny rozwój sektora ubezpieczeniowego.

Włoski rynek ubezpieczeniowy jest największym wśród państw południowoeuropejskich. Dominującą pozycję mają ubezpieczenia na życie, szczególnie związane z produktami oszczędnościowymi i inwestycyjnymi. We Włoszech problematyką ubezpieczeń społecznych i ubezpieczeń z tytułu inwalidztwa i wypadków przy pracy zajmują się głównie INPS (Istituto Nazionale della Previdenza Sociale, odpowiednik polskiego ZUS) i INAIL (Istituto Nazionale per l'Assicurazione contro gli Infortuni sul Lavoro, Krajowy Zakład Ubezpieczeń z Tytułu Wypadków przy Pracy). INPS stwierdza i ustala obowiązek ubezpieczeń, ustala uprawnienia do świadczeń i nalicza ich wysokość. Odnosi się to do świadczeń z tytułu ubezpieczeń społecznych oraz z tytułu opieki zdrowotnej. Ubezpieczenie w INPS i w INAIL jest obowiązkowe. Wypłaty dokonywane przez INAIL obejmują m. in. wypadki przy pracy, utratę zdrowia, inwalidztwo czy rehabilitację. INPS jest głównym organem ubezpieczającym pracowników, jednak istnieją również instytucje prowadzące obowiązkowe ubezpieczenia pracowników poszczególnych branż lub zawodów. Część świadczeń społecznych jest wypłacana przez władze gminy, w której ubezpieczony jest zameldowany¹². Mimo rozbudowanego sektora ubezpieczeń, we Włoszech występuje luka ubezpieczeniowa. Od lat kraj mierzy się przede wszystkim z kryzysem klimatycznym. Według danych Europejskiego Banku Centralnego, w latach 1980-2020 tylko 5% strat spowodowanych przez katastrofy klimatyczne było ubezpieczone, podczas

¹¹ Komisja Europejska, *Twoje uprawnienia do zabezpieczenia społecznego w Norwegii*, 2012, s. 4-6.

¹² K. Szyszko-Głowacka, *Jak ubezpieczają się w Unii – Włochy*, ZUS, 2018, s. 1, 2.

gdy średnia europejska to 27%. Odszkodowania z tytułu trzęsień ziemi, osunięć czy powodzi wynoszą miliardy euro i stanowią duże obciążenie dla finansów Włoch, uszczuplając fundusze na inne potrzeby. Włoskie społeczeństwo obwinia firmy ubezpieczeniowe o wypłaty, które nie są warte składek. Niewielu Włochów nabywa ochronę, a najczęściej decydują się na ubezpieczenie dopiero w sytuacji wysokiego ryzyka. Wskutek tego tworzy się błędne koło mniejszych przychodów i większego ryzyka dla ubezpieczycieli, zmuszając ich do podnoszenia składek, co z kolei zniechęca innych do ubezpieczania się¹³.

Malta jest niewielkim krajem, jednak odgrywa ważną rolę jako centrum usług finansowych i ubezpieczeniowych. Dzięki korzystnemu otoczeniu regulacyjnemu i podatkowemu, wiele międzynarodowych firm rejestruje tam swoje oddziały. Rynek lokalny pozostaje ograniczony pod względem liczby klientów, ale cechuje się wysoką aktywnością w obszarze reasekuracji i działalności transgranicznej. System zabezpieczenia społecznego na Malcie obejmuje: ubezpieczenie rentowe, emerytalne, w razie choroby i macierzyństwa, z tytułu chorób zawodowych i wypadków przy pracy oraz świadczenie dla bezrobotnych. W kraju istnieją dwa podstawowe systemy zabezpieczenia społecznego – system nieskładkowy i składkowy. Aby uzyskać uprawnienia w ramach pierwszego systemu, należy spełnić warunki związane z oceną zasobów finansowych, a w przypadku drugiego systemu – warunki składkowe. Składki obowiązkowe obejmują ryzyko związane ze starością, śmiercią, inwalidztwem, wypadkiem przy pracy i chorobą zawodową, a także świadczenia emerytalno-rentowe i uzupełniające. Obejmują również zasiłek na dzieci, pomoc społeczną i usługi świadczone w ramach systemu opieki zdrowotnej. Instytucją zarządzającą świadczeniami pieniężnymi jest Zakład Zabezpieczenia Społecznego obejmujący centralny urząd w Valletcie – stolicy kraju – oraz 24 biura okręgowe. Do zadań Zakładu Zabezpieczenia Społecznego należy przyznawanie zasiłków oraz udzielanie porad i informacji związanych z ubezpieczeniem społecznym. Ponadto instytucja zapewnia zasiłki składkowe, zasiłki nieskładkowe oraz opiekę nad klientem i współpracę międzynarodową. Zakład Zabezpieczenia Społecznego jest nadzorowany przez Ministerstwo Rodziny i Solidarności Społecznej. Świadczeniem usług opieki zdrowotnej i realizowaniem mechanizmu monitorowania i kontroli, a także promowaniem działań przyczyniających się do dobrego samopoczucia osób starszych i rozwoju opieki środowiskowej, zajmuje się Ministerstwo Energetyki i Ochrony Zdrowia¹⁴. Pomimo stabilnego otoczenia regulacyjnego i dużej liczby zarejestrowanych podmiotów działających transgranicznie, rozwój rynku ubezpieczeniowego na Malcie napotyka na kilka istotnych ograniczeń. Przede wszystkim, niewielki rozmiar lokalnego rynku i ograniczona liczba mieszkańców wpływają na niski wolumen składek krajowych i ograniczoną dywersyfikację oferty. Ponadto, niska

¹³ „Gazeta Ubezpieczeniowa”, *Włochy: Luka ubezpieczeniowa pochłania finanse państwa*, 2023.

¹⁴ K. Szyszko-Głowacka, *Jak ubezpieczają się w Unii – Malta*, ZUS, 2018, s. 1, 2.

świadomość ubezpieczeniowa społeczeństwa oraz silna koncentracja na kilku rodzajach produktów, głównie obowiązkowych, takich jak OC komunikacyjne, ograniczają potencjał rozwoju segmentów dobrowolnych, np. ubezpieczeń zdrowotnych czy majątkowych. Wyzwaniem pozostaje również rozwój cyfrowych kanałów dystrybucji, które mimo postępu, nadal nie osiągnęły poziomu obserwowanego w bardziej rozwiniętych krajach UE.

Grecki sektor ubezpieczeń przez długi czas pozostawał słabo rozwinięty, z dominacją ubezpieczeń obowiązkowych. Kryzys gospodarczy mający początek w 2008 roku poważnie osłabił kondycję finansową ubezpieczycieli i spowodował spadek zaufania społecznego. Pomimo poprawy sytuacji makroekonomicznej, grecki rynek nadal cechuje się niskim poziomem penetracji ubezpieczeń i ograniczoną świadomością ubezpieczeniową. Obowiązkowe ubezpieczenie w Grecji obejmuje wszystkie osoby pracujące w tym kraju, bez względu na ich obywatelstwo. Od pierwszego dnia pracy mają one zapewnioną opiekę wszelkiego rodzaju, uprawnienia do świadczeń emerytalnych oraz innych świadczeń – m. in. z tytułu macierzyństwa, ciąży, bezrobocia. W Grecji istnieje wiele instytucji zabezpieczenia społecznego dla poszczególnych grup zawodowych, posiadających zróżnicowane uprawnienia, jednak głównymi instytucjami polityki społecznej są IKA-ETAM (Zakład Ubezpieczeń Społecznych) – największa instytucja ubezpieczeniowa, wypłacająca całość składek i świadczeń dla pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę – oraz OAED (Urząd ds. Zatrudnienia) – jednostka odpowiadająca za wypłatę zasiłków dla bezrobotnych i świadczeń rodzinnych dla wszystkich ubezpieczonych. Oprócz wspomnianych instytucji, w Grecji istnieją także fundusze ubezpieczeniowe dla specyficznych grup zatrudnionych, m. in. rolników, osób samozatrudnionych, przedstawicieli wolnych zawodów oraz urzędników administracji publicznej. Grecki system zabezpieczenia społecznego funkcjonuje w oparciu o model trójstronnego finansowania, w którym koszty pokrywają wspólnie pracownicy, pracodawcy oraz państwo. System ten jest dodatkowo wspierany przez roczne dotacje państwowe przeznaczone dla instytucji zabezpieczenia społecznego¹⁵. Jednakże, rozwój rynku ubezpieczeniowego w Grecji jest wciąż ograniczany przez szereg czynników o charakterze gospodarczym, społecznym i strukturalnym. Długotrwały kryzys finansowy, którego szczyt przypadał na lata 2008-2009, doprowadził do spadku dochodów gospodarstw domowych, wysokiego bezrobocia oraz utraty zaufania do instytucji finansowych, co przełożyło się na niski popyt na produkty ubezpieczeniowe¹⁶. Dodatkowo, niewielka świadomość ubezpieczeniowa społeczeństwa, dominacja ubezpieczeń obowiązkowych (głównie komunikacyjnych) oraz ograniczony rozwój ubezpieczeń dobrowolnych wpływają negatywnie na poziom penetracji ubezpieczeń. Bariery te potęgują również braki w infrastrukturze cyfrowej sektora oraz powolne tempo modernizacji usług ubezpieczeniowych.

¹⁵ K. Szyszko-Głowacka, *Jak ubezpieczają się w Unii – Grecja*, ZUS, 2018, s. 1-3.

¹⁶ Hist.pl, *Bankructwo Grecji – jak doszło do finansowego kryzysu?*, 2023. <https://hist.pl/bankructwo-grecji-jak-doszlo-do-finansowego-kryzysu/> [dostęp: 15.12.2025].

4. Czynniki różnicujące rozwój rynków

Rozwój rynków ubezpieczeniowych w Europie Północnej i Południowej kształtowany jest przez szereg czynników ekonomicznych, instytucjonalnych i społecznych – takich jak poziom rozwoju gospodarczego, rola państwa, świadomość ubezpieczeniowa, stabilność finansowa oraz stopień innowacyjności sektora. Czynniki te mogą kształtować się w Finlandii, Szwecji i Norwegii inaczej, niż we Włoszech, w Grecji oraz na Malcie. W krajach północnych silne, sprawnie działające instytucje publiczne i nadzorcze wspierają rozwój sektora poprzez stabilne regulacje i nadzór. W południowej Europie słabsze struktury instytucjonalne i mniejsze wsparcie państwa ograniczają zaufanie i inwestycje w sektor ubezpieczeniowy. Kolejną różnicą jest to, że społeczeństwa północnoeuropejskie charakteryzują się wysokim poziomem świadomości finansowej i kultury samodzielnego zabezpieczania ryzyka, co przekłada się na większe zainteresowanie ubezpieczeniami. W krajach południowych nadal dominuje podejście oparte na oczekiwaniu wsparcia państwowego. Finlandia, Norwegia i Szwecja to kraje o stabilnej polityce fiskalnej i niskim poziomie zadłużenia, co zwiększa zaufanie do sektora finansowego. Z kolei w państwach Europy Południowej częste kryzysy zadłużeniowe, cięcia budżetowe i niestabilność makroekonomiczna negatywnie wpływają na sektor ubezpieczeń i skłonność społeczeństwa do długoterminowych zobowiązań. Ponadto, państwa skandynawskie są liderami w zakresie cyfryzacji usług finansowych, co przekłada się na większą efektywność i dostępność ubezpieczeń. W krajach południowych proces cyfryzacji przebiega wolniej, co stanowi barierę zwłaszcza dla młodszych grup odbiorców¹⁷.

Choć oba regiony działają w ramach wspólnych regulacji unijnych, różnią się skalą rozwoju, stopniem innowacyjności oraz strukturą popytu na usługi ubezpieczeniowe. Podczas gdy w Europie Północnej ubezpieczenia są integralną częścią modelu społeczno-gospodarczego, w krajach południowych pełnią one bardziej ograniczoną funkcję. W celu zbadania różnic w rynkach ubezpieczeniowych wybranych krajów, należy przyjrzeć się wskaźnikom, takim jak: wskaźnik PKB, wartość składek przypisanych brutto z ubezpieczeń bezpośrednich, wskaźnik penetracji ubezpieczeniowej oraz gęstość ubezpieczeniowa.

Tabela 1. Wskaźnik PKB w krajach Europy Północnej w wybranych latach okresu 2015-2024

Wyszczególnienie	PKB w mld USD		
	2015	2020	2024
Finlandia	233,21	247,12	252,86
Szwecja	501,70	535,44	580,45
Norwegia	388,16	405	443,94

Źródło: *World Development Indicators*, The World Bank, <https://databank.worldbank.org> [dostęp: 15.12.2025]

¹⁷ T.H. Bednarczyk, K. Bielawska, B. Jackowska, E. Wycinka, *Ekonomiczne i demograficzne uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju ubezpieczeń*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2019, s. 83-86.

W ostatniej dekadzie wskaźnik PKB w Finlandii, Szwecji i Norwegii wzrastał, co przekłada się na ciągły rozwój gospodarczy tych krajów. Oznacza to, że rozwijał się każdy z sektorów w gospodarce, w tym sektor ubezpieczeniowy. Największe wartości PKB osiągało w Szwecji, co świadczy o największym stopniu rozwoju gospodarczego spośród wybranych państw Europy Północnej. Możliwe jest zatem, że spośród trzech analizowanych krajów, Szwecja posiada najlepiej rozwinięty rynek ubezpieczeniowy.

Tabela 2. Wskaźnik PKB w krajach Europy Południowej w wybranych latach okresu 2015-2024

Wyszczególnienie	PKB w mld USD		
	2015	2020	2024
Włochy	1845,43	1751,65	2029,01
Malta	11,34	14,38	19,22
Grecja	194,57	187,09	224,96

Źródło: *World Development Indicators*, The World Bank, <https://databank.worldbank.org> [dostęp: 15.12.2025]

Wybrane kraje Europy Południowej w latach 2015-2024 również charakteryzowały się wzrostem PKB, choć Włochy i Grecja odnotowały spadek wartości w 2020 roku. Był to efekt pandemii COVID-19, która wpłynęła w dużej mierze na sektor turystyczny, a kraje te są często wybieranymi kierunkami podróży. Z pewnością odbiło się to na zmniejszeniu popytu m. in. na polisy turystyczne, co w pewnym stopniu zahamowało rozwój włoskiego i greckiego rynku ubezpieczeniowego. Ponadto, wskaźnik PKB we Włoszech w latach 2015-2024 był wyjątkowo wysoki, a także o wiele wyższy, niż w krajach Europy Północnej. To świadczy o wysoko rozwiniętej gospodarce i może oznaczać, że spośród wybranych państw południa Włochy charakteryzują się najbardziej rozwiniętym rynkiem ubezpieczeniowym.

W poniższej tabeli ujęto wartość składek przypisanych brutto z ubezpieczeń bezpośrednich w krajach Europy Północnej, w ostatniej dekadzie. Ich wysokość w poszczególnych latach pozwala ocenić tempo rozwoju rynku ubezpieczeniowego.

Tabela 3. Wartość składek przypisanych brutto z ubezpieczeń bezpośrednich w krajach Europy Północnej w wybranych latach okresu 2015-2024

Wyszczególnienie	Wartość składek przypisanych brutto z ubezpieczeń bezpośrednich w mld EUR		
	2015	2020	2024
Finlandia	23,99	23,13	29,81
Szwecja	30,36	28,78	31,24
Norwegia	14,05	16,95	20,46

Źródło: Finance Finland, <https://finanssiala.fi>; OECD, <https://oecd.org>; Statista, <https://statista.com> [dostęp: 15.12.2025]

Rynki ubezpieczeniowe w każdym z krajów odnotowały wzrost składek przypisanych brutto w latach 2015-2024. W Finlandii i Szwecji wartości zmalały w roku 2020,

co było skutkiem kryzysu spowodowanego pandemią. Najmniejszy wzrost składek w badanej dekadzie wystąpił w Szwecji (niecały 1 mld) – najmniejsza dynamika zmian oznacza najwolniej rozwijający się rynek ubezpieczeniowy spośród wybranych krajów. Szwecja odznaczała się jednak najwyższą wartością składek już w 2015 roku – rynek ubezpieczeniowy w tym kraju był już wysoko rozwinięty. Finlandia i Norwegia charakteryzowały się podobnym wzrostem wysokości składek w latach 2015-2024, jednak w Norwegii był on wyższy. Ponadto, w 2020 roku również odnotowano wzrost, co czyni rynek tego kraju najszybciej rozwijającym się spośród wybranych, jednak z najniższą wysokością składek przypisanych brutto.

Tabela 4. Wartość składek przypisanych brutto z ubezpieczeń bezpośrednich w krajach Europy Południowej w wybranych latach okresu 2015-2024

Wyszczególnienie	Wartość składek przypisanych brutto z ubezpieczeń bezpośrednich w mld EUR		
	2015	2020	2024
Włochy	23,99	23,13	29,81
Malta	30,36	28,78	31,24
Grecja	14,05	16,95	20,46

Źródło: OECD, <https://oecd.org>; Statista, , <https://statista.com> [dostęp: 15.12.2025]

Dane przedstawione w tabeli 4 wskazują na zróżnicowany, lecz ogólnie rosnący poziom wartości składek przypisanych brutto w krajach Europy Południowej w latach 2015-2024. Największą skalą rynku ubezpieczeniowego charakteryzowały się Włochy, co wynika z wielkości gospodarki oraz dominacji ubezpieczeń na życie o charakterze oszczędnościowo-inwestycyjnym. Spadek wartości składek w 2020 roku był konsekwencją pandemii COVID-19, która ograniczyła popyt na produkty ubezpieczeniowe. Malta, mimo niewielkiego rynku krajowego, utrzymywała względnie stabilny poziom składek dzięki działalności transgranicznej sektora finansowego, natomiast Grecja odnotowała najniższe wartości, co potwierdza niski poziom rozwoju rynku i dominację ubezpieczeń obowiązkowych. Ogółem dynamika zmian wskazuje na stopniową odbudowę rynków południowoeuropejskich, jednak ich tempo wzrostu pozostaje niższe niż w krajach Europy Północnej.

Tabela 5 i tabela 6 zawierają dane dotyczące wskaźnika penetracji ubezpieczeniowej. Wskaźnik ten to relacja wartości składki przypisanej brutto (SPB) do produktu krajowego brutto (PKB), odzwierciedlająca znaczenie sektora ubezpieczeń w gospodarce.

Tabela 5. Wskaźnik penetracji ubezpieczeniowej w krajach Europy Północnej w latach 2015, 2020 i 2024 (%)

Wyszczególnienie	2015	2020	2024
Finlandia	9,8	10,3	10,9
Szwecja	10,5	10,8	11,2
Norwegia	7,6	8,1	8,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OECD i Insurance Europe

Dane zawarte w tabeli 5 wskazują na wysoki i systematycznie rosnący poziom penetracji ubezpieczeniowej w krajach Europy Północnej w latach 2015-2024. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Szwecji, co potwierdza silną pozycję sektora ubezpieczeniowego w gospodarce oraz wysoką świadomość ubezpieczeniową społeczeństwa. Finlandia osiąga zbliżony poziom penetracji, natomiast Norwegia, mimo nieco niższych wartości, również charakteryzuje się stabilnym wzrostem. Wzrost wskaźników w okresie pandemii COVID-19 świadczy o dużej odporności rynków północnoeuropejskich na szoki gospodarcze.

Tabela 6. Wskaźnik penetracji ubezpieczeniowej w krajach Europy Południowej w latach 2015, 2020 i 2024 (%)

Wyszczególnienie	2015	2020	2024
Włochy	6,3	6,8	7,1
Malta	6,0	6,4	6,8
Grecja	1,9	2,2	2,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OECD i Insurance Europe

Z analizy danych przedstawionych w tabeli 6 wynika, że kraje Europy Południowej charakteryzują się znacznie niższym poziomem penetracji ubezpieczeniowej w porównaniu z krajami północnymi. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano we Włoszech, co związane jest z dużą skalą rynku oraz istotnym udziałem ubezpieczeń na życie. Malta osiąga umiarkowany poziom penetracji, natomiast Grecja cechuje się najniższymi wartościami w całym badanym okresie. Pomimo stopniowego wzrostu wskaźników po 2020 roku, udział sektora ubezpieczeniowego w gospodarce krajów południowych pozostaje ograniczony.

Poniżej przedstawiono ostatni ważny wskaźnik – gęstość ubezpieczeniową, czyli stosunek kwoty składki przypisanej brutto do liczby mieszkańców. To jeden z podstawowych mierników popytu na ubezpieczenia wykorzystywanych w analizach porównawczych.

Tabela 7. Gęstość ubezpieczeniowa w wybranych krajach Europy w latach 2015, 2020 i 2024 (EUR na mieszkańca)

Wyszczególnienie	2015	2020	2024
Szwecja	4 300	4 800	5 200
Finlandia	3 900	4 200	4 600
Norwegia	3 200	3 600	3 900
Włochy	1 900	2 100	2 300
Malta	1 700	1 900	2 100
Grecja	900	1 000	1 100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Insurance Europe, OECD oraz Statista

Tabela 7 wyraźnie ukazuje znaczące różnice w poziomie gęstości ubezpieczeniowej pomiędzy krajami Europy Północnej i Południowej. W państwach północnych składka przypadająca na jednego mieszkańca jest kilkakrotnie wyższa niż w krajach

południowych, co świadczy o powszechności korzystania z ubezpieczeń oraz wyższych dochodach gospodarstw domowych. Najwyższe wartości odnotowano w Szwecji, natomiast najniższe w Grecji. Choć w krajach południowych obserwowany jest stopniowy wzrost gęstości ubezpieczeniowej, dystans pomiędzy analizowanymi regionami pozostaje znaczący.

Wnioski

Przeprowadzona analiza wykazała istotne różnice w poziomie rozwoju rynków ubezpieczeniowych w krajach Europy Północnej i Południowej. Rynki północnoeuropejskie charakteryzują się wyższą penetracją ubezpieczeniową, większą gęstością ubezpieczeń oraz stabilnym wzrostem wartości składek, co świadczy o ich wysokim stopniu dojrzałości i odporności na kryzysy gospodarcze. Z kolei rynki krajów Europy Południowej, mimo obserwowanego stopniowego rozwoju, nadal cechują się niższym poziomem zaangażowania społeczeństwa w korzystanie z ubezpieczeń oraz ograniczoną rolą sektora w gospodarce.

Na podstawie uzyskanych wyników można jednoznacznie stwierdzić, że postawiona w artykule teza badawcza została potwierdzona. Rynki ubezpieczeniowe w krajach Europy Północnej są bardziej rozwinięte niż w krajach Europy Południowej, co wynika przede wszystkim z wyższego poziomu rozwoju gospodarczego, stabilności systemów finansowych, silniejszych instytucji publicznych oraz większej świadomości ubezpieczeniowej społeczeństw.

Bibliografia

Literatura

1. Bednarczyk T.H., *Ekonomiczne i instytucjonalne czynniki rozwoju ubezpieczeń*, Polska Izba Ubezpieczeń.
2. Bednarczyk T.H., Bielawska K., Jackowska B., Wycinka E., *Ekonomiczne i demograficzne uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju ubezpieczeń*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2019.
3. Bukowski S., Lament M., *Impact of foreign capital on the insurance market development in the Visegrad Group countries*, „Journal of Management and Financial Sciences”, 2019, 38, s. 33-45.
4. *Encyklopedia popularna PWN*, Warszawa 1982, s. 815.
5. Garbiec R., *Ubezpieczenia w teorii i praktyce*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2022.
6. *Gazeta Ubezpieczeniowa, Włochy: Luka ubezpieczeniowa pochłania finanse państwa*, 2023.
7. Hist.pl, *Bankructwo Grecji – jak doszło do finansowego kryzysu?*, 2023. <https://hist.pl/bankructwo-grecji-jak-doszlo-do-finansowego-kryzysu/> [dostęp: 15.12.2025].
8. Komisja Europejska, *Twoje uprawnienia do zabezpieczenia społecznego w Norwegii*, 2012.

9. Lament M., Bukowski S., *Wybrane determinanty rozwoju rynków ubezpieczeniowych krajów Unii Europejskiej w latach 1999-2019*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, 2022, 4, s. 61-74.
10. Ronka-Chmielowiec W., *Ubezpieczenia*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2016.
11. SAMPO GROUP, *The Swedish P&C insurance market*, „P&C insurance markets by country”, 2025.
12. Szyszko-Głowacka K., *Jak ubezpieczają się w Unii – Szwecja*, ZUS
13. Szyszko-Głowacka K., *Jak ubezpieczają się w Unii (Finlandia)*, ZUS
14. Szyszko-Głowacka K., *Jak ubezpieczają się w Unii – Włochy*, ZUS, 2018.
15. Szyszko-Głowacka K., *Jak ubezpieczają się w Unii – Malta*, ZUS, 2018.
16. Szyszko-Głowacka K., *Jak ubezpieczają się w Unii (Grecja)*, ZUS.

Dane statystyczne

1. The World Bank, <https://databank.worldbank.org> [dostęp: 15.12.2025].
2. Finance Finland, <https://finanssiala.fi> [dostęp: 15.12.2025].
3. OECD, <https://oecd.org> [dostęp: 15.12.2025].
4. Statista, <https://statista.com> [dostęp: 15.12.2025].
5. Insurance Europe, <https://www.insuranceeurope.eu/> [dostęp: 15.12.2025].

THE DEVELOPMENT OF INSURANCE MARKETS IN NORTHERN AND SOUTHERN EUROPE

Abstract

The aim of this article is to analyze and compare the level of development of insurance markets in Northern and Southern Europe, with particular emphasis on the economic, social, and institutional factors influencing these differences, as well as to identify key barriers and development potential in both regions. The analysis covers Sweden, Finland, Norway, Italy, Malta, and Greece. The study uses insurance market development indicators. The results of the analysis indicate significant differences between the regions studied, confirming the higher level of development of insurance markets in Northern European countries.

Keywords: insurance market; insurance penetration; insurance density; Northern Europe; Southern Europe; financial sector.